

1.882

ABONEMENT :

Pour un an D. 2
Edition spécial. 500 Ptrs.

ADRESSE :

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph. St. 865
XXIVème ANNÉE

15 Août 1929

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ

No. 279

ABONEMAN :

Seneliği [24 Nüsha] Türkiye
için 2 1/2, hariç için 2 D.
Âlâ kağıdıısı 5 Liradır

İDAREHANESİ :

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève
Yirmi dördüncü sene

15 Agustos 1929

Hikâye:

Kamer Hanım

Kamer hanım elli yaşını geçmiş, zarif, esmer ufak siyah gözlü ve çok uzun boylu, da'ima hasta olduğundan bahseden meraklı bir duldu. On yaşındaki ilk ve son mahsul hayatı olan oğlu Cemil ile pek küçük alup büyüttüğü ahiretliği Gülsüm ile beraber yaşardı. Evin bütün umur ve hususatına hattâ hanımın tekmiil hareketine, Cemilin bütün hayatına temamiyle Gülsün karıştırdı. Cemil şımarık, terbiyesiz, yaramaz bir çocukdu. Bu hallerin yekâne amilide Gülsümdü. Mahallede Gülsümün şerrinden kimse Cemile bir şey söyleyemezdi. Ufak bir sopa ile Cemilin hamiyesi sokağa fırlar onu gören çocuklar:

— Geliyor!.. feryadiyle derhal dağılırlardı. Cemil Gülsümden aldığı cüretle mahalle çocuklarına meydan okur, bazan bu kadar ile iktifa etmiyerek komşuların kapularını çalarak.

— Baksanıza hanım!... bizim çocuğun babası yok diyerek herkese hırpalatamam yoksa evinizin kiremitlerini başınıza indiririm Anlâdınız mı? diye... tehdide kadar varırdı.

Kamer hanım bınlara hiç karışmazdı. Bütün gün aynanın karşısında çehresini muâyene eder, tuvaletini yapar her gün her an daha genç görünmeğe özenir gece [gündüz eyi ve zengin bir kısmetin zuhurunu bekleyerek yaşardı. Her sabah Gülsün odasına girdiği zaman; ilk sualı.

— Gülsüm!..

— Efendim!

— Bu gece ne rüya gördün bakalım..

— Hayırdır. İnşallah.. hanımcığım size iyi bir kısmet var ğalıba.. başınıza yeşil bir örtü örtmüştünüz..

— Örtü nikâh değil mi?..

— Evet...

Descartes için hayattar cisim sade bir makine idi. Boerhavve göre adalat yayı, kalp tulumba, kilyeler kalbur, guddeler usarelerinin ibrazı ta'sir mihanikiyetile, vücudun harareti kan küreyvatının eviye cidarlarına delikinden husule geliyor ve rielerdeki eviye diğerlerinden daha dar olduğu farzedildiğinden bu hararet rielerder daha ziyadedir deniyordu.

Son *Biologie* mektepleri yapmış oldukları mesâilerde *psychologie* mesâilini bertaraf ederek «monde de l'âme» içine nüfuz etmekten çekinmişlerdir. Bu suretle *spirtualistlerin* itirazat ve müşkilatıle hayatın *Physico-chimique* mesleki teessüs etmiştir.

Adalat hareket hadiselerini, *inerte* makineler gibi, umumi Mecanique kanunlarına tabi olarak husule getirir. Göz hakiki bir *dioptr* cihazıdır. Nişanın, hazım borusunda sekere tahavvülü basit bir kimya işidir.

Hayattar uzviyetin hadiselerini umumi-

yetle *physik* ve kimya hadiselerinden tefrik eden bir şey yoktur.

Zevilhayatta bugün uzuvların vazife yapmasının zevilhayat *substance*, nın kimyevi terkiibinin bir neticesi olduğuna umumi bir meyl vardır. Meselâ hayvan uzviyetinde oxygeni rielerden ensiceye naklleden kırmızı küreyvatın bu hassası bünyesinde bulunan *hemoglobin* in kimyevi evsafının neticesinden başka bir şey değildir. Bu hemoglobin oxygene ziyade haris olup bunun müvacehesinde tahammuz eder. Bu suretle hayatı denilen *physiologique* hadise *physico-chimique* olarak izah edilmiş oluyor. Kan küreyvatındaki organik bir cisim olan hemoglobinin havassı anorganik cisimlere benzer. Defibrine edilmiş kan küreyvatı aynı havassı muhafaza eder ve kimyevi olarak isole ve münhal haldeki hemoglobin oxygene karşı aynı hırsı muhafaza ettiğinden uzviyet dahilinde olduğu gibi hariçte de kimyevi bir alaka mevzuu bahistir.

Dr. Rasim Âli

— Acaba ne vakit?...

— Yakındır inşallah.. hanımcığım sizin gibi dirayetli; şirin, güzel!... bir hanımı kim istemez!...

— Öyle ama talihim yok Gülüüm.. talihim:

Bak kılavuz Zehra hanımdan bir haber çıkmadı.

Hani cuma günü getirecekti. değil mi?

Kamer hanım böyle söylerken aynada kendisini süzer, gözlerine, etvarına, daha ziyade letafet vermeğe gayret ederek sesine ince, süzgün bir ahenk ilâve etmeğe çalışırdı.

Gülüüm ona her zaman taktirkâr bir nazar ile bakar, hanımı arkasına yeni ve süslü bir elbise giyse.. hemen

— Ah!.. ne güzel oldunuz, ne kadar yaraştı. Sizi her gören erkek hayran olmaktadır kendini alamaz: derdi. Kamer hanımın uzun, kuru çehresi üzerinde muzafferane bir tebessüm dolaşığı halde aynanın önünde kendini seyretmeğe doyamazdı.

— Sahi mi? Gülüüm ben hakikaten beğenilir bir kadın mıyım? diye tekrar sorar.

— İlâhi hanımcığım niçin yalan söyleyeyim? her yerden medhinizi işittikçe öyle ıftahar ediyorum ki.. tarif edemem geçen gün koltukcuların oğlu yokmu... hani şu kâzim bey bana ne dedi bilir misiniz?

— Ne dedi.

— Sizin hanım hakikaten çok zarif, bütün etvarında ince, gizli bir şüriyet var. Hani ilk baharda açan mor süsenler yokmu tıpkı ona benzeyor dimesin mi!!...

— Doğrusu çok şairane bir târif Gülüüm. Her halde ince rûhlı bir çocuk zaten gelup geçerken bana çok dikkatle bakar.

Gülüüm ile Kamer hanımın her sabah böyle tatlı, derin konuşmaları bitmezdi. Fakat beklenen kısmet halâ zuhur etmiyordu. Bitmeyen günlerin intizarı artık yorgunluk vermeğe başlamıştı.

Bir sabah Kamer hanım Gülüüm ile başbaşa konuşurken birdenbire hava tebdili-

ne gitmek arzusu ikisinde yeni bir emel oluvermişti. Kamer hanım elindeki küçük aynada çehresini uzun, uzun seyrettikten sonra Gülüümüne dönerek:

— Zanedersen eyi bir havanın t'esiriyle daha ziyade güzelleşirim!.. deyil mi? iyi aklımıza geldi. Cemilde pek zayıf; her halde ikimizde eyi bir havanın kuvvetli t'esiri lâzım. Fakat nereye gidelim?

— İlâhi hanımcığım düşündüğün şeye bak. Eş dost varken niçin kesemizden verip de mutazarrır olalım. Hepsi de bizi severler, evvelâ Adadan başlarız. On gün orada, on gün Eren köyünde, on gün Boğaz içinde, onar gün, onar gün iki üç aylık bir tebtıl hava olur. hem de her tarafı gezmiş oluruz fena mı?!!

Kamer hanım biraz düşündükten sonra:

— Evet.. fena akıl değil! lâkin Cemil yaramaz da.. onn düşünüyorum!.. bilmem.. nasıl olur?..

— Gülüünü isteyen dikenini de ister hanımcığıü orasını hiç düşünmem!.. doğrusu..

Kamer hanımla Gülüüm teptil hava mes'elesini hal ettikten sonra istihsarata başladılar. Gülüüm Cemilin gecelik hırka ve entarışını ve takkesini, hanımın elbiselerini en evvel boğçeye yerleştirdi. Beş altı senedir tanıştıkları Sıtkı efendi ailesinin Heybeldi Adadaki sayfiyelerine gidiverdiler... Gülüümün koltuğunda davul kadar bir bohça, bir elinde de Cemilin eli olduğu halde Adanın on buçuk postasına yetiştiler. Vapur hareket eder etmez Cemil smitten, kurabiyeden, çikolatadan, limon şekerinden sonra iki bardak su ile midasının ihtiyacını bir dereceye kadar teskin etmiş oldu. Gülüüm salonda yer bulamadığı için kapunun yanında bohçanın üzerine oturmuştu. Demode tuvaletiyle kron vusta duşuşlerine benzeyen Kamer hanımda biraz ileride kanapelerin birine sıkışmış, sürmeli gözlerini süze, süze siğarasının duma-

maniyle yanındakilerin izaç olduğunun farkında olmayarak istikbalin tatlı hülyalarına dalmış gitmişti.

* *

Sıtkı efendi Adanın yamacında dört, beş odalı bir evin sahibi olup kendi halinde sakin bir ömür süren intizamperver bir aile re'isi idi. Birdenbire Kamer hanımla Gülsüm ve Cemilin vürudu bunları heyecanlı bir telaşe düşürmüştü. Hele Gülsümün koltuğundaki cesim bohca uzun bir misafireti ima ettiği için oldukça şayan ehemmiyet idi. Ev sahipleri istifhamkâr nazarlarıyla bir birinin yüzlerine baktılar. Gülsüm hiç oralarda değildi hemen gelir gelmez odanın bir tarafında bohçayı açtı. Hanımın terliklerini, Cemilin entarisini çıkardı çocuğu soydukdan sonra.

— Haydi oğlum bahçeye çık, oyna biz buraya hava teptiline geldik dedi.

Sıtkı efendinin haremi Zehra hanım gelinin yüzüne baka kaldı. Kamer hanım genç bir kadın şuhluğuyla kanepeye kurulmuş, ev sahiplerinin adem memnuniyetlerine dikkat etmekten uzak bir halde mütemadiyen kendinden bahs edip duruyor, ve muhataplarının ne kadar sıkıldığının farkında bile olmayarak hastalığından, yalnızlığından şikâyet ediyordu. Bir aralık bahçeden Cemilin sesi işildi. Tavukları kümeslerinden örkütüp kovalıyordu. Sonra bahçenin en mutena güllerini bulup koparıyordu. Zehra hanım kızara bozara pencereden sesleniyordu.

— Aman yavrum! güllere dokunma... bey amcan onlara pek meraklıdır kimseye el sürdürmez: dedi. Gülsümün cehresi kızardı.

— A!... dedi. Bizim çocuğumuz hiç öyle azarlamağa alışık değildir hanım teyzesi..

Zehra hanım canının sıkıntısını izhar etmemek için gayret ediyordu. Asebi bir sesle:

— Öyle ama, yavrum bey bahçeye çok

meraklı olduğu için akşama bizimle kavğa hazırdır...

Cemil bu sefer odanın içindeki ufak tefek eşyalara hücum etmeğe başlâmişti. Artık Zehra hanım birdenbire gelen bu muzic misafirleri başından ne suretle savmağı düşünüyordu. Kocasını çok titiz, meraklı, oğlu ise sükuneti, intizamı seven bir adamdı. Akşama onlara ne diyecekti. Bu afacan çocuk bir saat içinde evi alt üst etmişti. Birdenbire aklına bir tebdir geldi hemen yüzündeki işmizarı silerek:

— Teşrifinize ne kadar memnun olduğumu tarif edemem dedi. Eğer iki gün sonra gelmiş olsaydınız bizi bulamayacaktınız o zaman ne kadar üzülecektim. Zira bu evi böyle eşyasıyla yazlık kiraya verdikte bizde yarın übur gün İstanbuldaki küçük evimize gideceğiz, inşaallâh oraya teşrif edersinizde doya doya görüşürüz iki gözüm.

Kamer hanımla Gülsümün çehreleri bozulmuştu. Şurada on on beş gün bir teptil hava edeceklerdi. Ne aksi, demek kendilerine artık gıtdüşüyordu.

Gülsüm söze atıldı.

— Zehra hanımcığım kiracılar geldiği gün hep beraber buradan İstanbul'a ineriz olmaz mı? !... iki üç gün şu adanın çamları altında Cemil bari hava alsın.

Gelin, ka'in ana ne diyeceklerini şaşırtılar bir aralık hanımıyla yalnız kalan Gülsüm yavaşıca:

— İsterseniz yarın hisardaki şişman Medihalara gidelim o zengindir. Eski halini bildiğimiz için bize karşı çok memnuniyet gösterir zanederim. Bilirsiniz ya o küçük evde kendi halinde yaşarken nasıldı? !.. sonra zengin kocayı bulunca her şeyi unuttu. Şimdi bize yeni halini göstermek ister. Bir kaç günde Hisarda vakit geçiririz aksi gibi bunlarda evi kiraya verecek zaman bulmuşlar. Gülsümün her sözüne itaat etmeği itiyat etmiş olan zavallı Kamer hanım boğaz içine gitmeğe karar vermişti. İki gün sonra Gül-

süm bohçayı toplamış Cemilin elinden yakalamış olduğu halde kapudan çıkıverdiler. Ev sahiblerinin yorgun yüzleri kurtuluş neş'esinin zaferiyle gülüyordu. Boğaz içi vapurunun galabalığı içinde Cemil ile Gülsümün bizar olmadık kimse kalmamıştı.

Şişman Medihamın Hisardaki köşkü haki katen muhteşemdi. Kapude gayet güzel, hususi bir otomobil duruyordu. Şoför bu gelen misafirlere yan gözle baktı. İçeriden çıkan bir rum hizmetci misafirlere sordu:

— Kimi istiyorsunuz? Gülsüm cevap verdi:

— Kimi isteyeceyiz evin hanımı, Mediha hanımı...

Hizmetci müteretit bir nazarla misafirleri yokardan aşağıya süzerek dudaklarını büzdü.

— Bizi beğenemedin mi? ilâhi!.. git hanıma haber ver hadi. Kamer hanım afendi geldi sizin eski komşularınızın. de o bilir. Aşağı katta süslü bir salona girdiler. Cemil gene etrafa hücum etmeğe hazırlanıyordu. Bu aralık içeri yaşlıca bir kadın girmiş ve sormuştu.

— Hanım efendiyi mi görmek istiyorsunuz?

Kamer hanım ağır bir tavur ile cevap verdi.

— Tabii değil mi ya! kendisine İstanbul'dan misafir geldik haber veriniz...

Kadın odanın bir köşesinde duran bohçeye hayretle bakarak kapudan çıktı. Kamer hanım:

— Gülsüm bunlara ne olmuş böyle. dedi. hanı bizi kahkahalarla karşılayan Mediha nerede?!!

On dakika sonra tekrar odaya giren kadın misafirlerin karşısına oturmuştu.

— Af edersiniz. dedi. hanım efendi meşguldurlar yanlarında (adap muaşeret) mual-

limi var. ders alıyorlar. Kamer hanım bir şey anlamadığı için hayretle kadının yüzüne baktı.

— Piyano dersimi alıyorlar. diye sordu.

— Hayır.. efendim (adap muaşeret) dersi alıyor. Hanım efendi kibar mahafilinde yaşadıkları için bu hayatın usul ve adatını öğrenmek mecburiyeti karşısında bulunuyorlar. Meselâ bir salona girdikleri zaman nasıl oturacaklar, nasıl söz söyleyecekler, nasıl ellerini öptürecekler, sonra kibar bir sofrada ne suretle yemek yiyecekler, akşam, gece, sabah tuvaletlerine ne suretle itina gösterecekler bunlar hakkında mümarese peyda etmek ve malûmat edinmek mühim ve ince bir mes'ele imiş.

Gülsüm gene söze karıştı.

— Adap muaşeret nedir acaba merak ettim. Bari bizde bir hoca tutsak hanımcığımı dedi.

Kamer hanım gözlerini süzerek:

— Hacet yok. Biz onu herkesten fazla biliriz. Diye cevap verdi. Ve Kadine dönerek sordu:

— Bu günkü dersleri neye da'ir acaba?...

— Vallahî öyle zanediyorumki. Bugün dersleri gece yatısı misafirliğine da'ir olacak hoca efendi diyorki... adap muaşeretin beşinci madhesi gece yatısına gelen misafirler aleyhindedir. Ev sahibinin rahatını ihlal edecek olan bu gibi münasibetsiz misafiretler adap muaşerete muğayirtir.

Ziyaretler akşam üstü saat beşten yedi buçuğa kadardır diye bağııyordu.

Gülsüm yavaş, yavaş ayağa kalkarak Cemilin elini yakaladı ve yerde duran bohçayda koltuğuna sıkıştırarak Kamer hanıma başıyla işaret ederek: haydi dedi.

— Kalk adap muaşeretin olduğu yerde bundan fazla oturulmaz vapura yetişelim.

Güzide Sabri